

การพัฒนาหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนวังจัน ตำบลนาป่า อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม

Development of Innovation Communities for self-reliance the way of Sufficiency Economy to Wang Chan Communities in Tambon Nakha, Amphoe Wapipathum, Maha Sarakham Province

ฉลาด จันทรสมบัติ¹, ทานตะวัน สิงห์แก้ว², ประจักษ์ อาษาทอง³, รุ่งทิพย์ สิงพร⁴

Chalard Chantarasombat¹, Tantawan Singkeaw², Prajak Asatong³, Roongtip Singporn⁴

บทคัดย่อ

การพัฒนาในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา คือ สูญเสียความสามารถในการจัดการ ชาวบ้านจัดการชีวิตตนเองไม่ได้ ปลอ่ยให้คนอื่นมาจัดการให้ ทำอย่างไรพวกเขาจะมีความเชื่อมั่นกลับคืนมา เอาครอบครัว ชุมชน สุขภาวะชุมชนกลับคืนมา ความมุ่งหมายการวิจัย เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 2) พัฒนาระดับกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรชุมชนสู่หมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 3) ถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้นำชุมชน จำนวน 32 คน ครูในเขตพื้นที่บริการหมู่บ้าน 3 คน เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล 3 คน และเจ้าหน้าที่วิจัยภาคสนาม 1 คน ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยและพัฒนา โดยประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการดำเนินหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงาน และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย ปรากฏผลดังนี้

1. การศึกษาบริบทชุมชน บัญชีรายรับรายจ่าย แผนที่สุขภาวะชุมชน นำไปใช้ทบทวนวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และกิจกรรมการดำเนินงานแผนแม่บทชุมชนของบ้านวังจัน หมู่ 4 บ้านวังใหม่ หมู่ 13 และบ้านวังเหนือ หมู่ 16 ให้ทันกับสภาพที่เปลี่ยนไป สามารถดำเนินงานตามขึ้น

¹ Associate Professor Dr., Faculty of Education, Mahasarakham University

^{2,3,4} Researcher team, Faculty of Education, Mahasarakham University

ตอนจนบังเกิดผลสำเร็จ เกิดบุคคลแห่งการเรียนรู้ และทีมแห่งการเรียนรู้ มีการพบปะกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เกิดกลไกในการทำงานขับเคลื่อนในระดับชุมชน

2. การพัฒนาระดับองค์ความรู้ของทีมผู้ร่วมวิจัย ทั้งการศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกำหนดไว้ 3 ครั้ง และเวทีพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครอบครัวต้นแบบกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแก่น จนเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ทำให้ผู้ร่วมวิจัยหลังพัฒนาตนเองแล้วมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติทั้งการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกผักหวานป่า การเลี้ยงกิ้งกั้งไม้ ซึ่งสามารถจัดระดับตามความสามารถ 3 ระดับ คือ 1) กลุ่มที่พัฒนาเป็นปราชญ์ชาวบ้าน มี 7 คน อยู่ในเกรด A 2) กลุ่มครูผู้นำเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 9 คน อยู่ในเกรด B+ และกลุ่มผู้นำที่สนใจ จำนวน 16 คนอยู่ในเกรด B ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในระดับครัวเรือนและการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้

3. เกิดนวัตกรรมระดับครอบครัวต้นแบบที่อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมแก้ไขปัญหาคความยากจน ให้สำเร็จมีจำนวน 32 ครอบครัวภายใน 3 ปี และมีต้นแบบศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและความร่วมมือแก้ไขปัญหาคความยากจน พัฒนาสังคม และสุขภาวะชุมชน จำนวน 4 ศูนย์ 1) ศูนย์เกษตรแบบผสมผสานขนาด 17 ไร่ ของนายวิทยา วังหนองเสียว 2) ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ และขยายพันธุ์พืช ขนาด 7 ไร่ ของนายสง่า วังสอง และศูนย์เกษตรผสมผสานและเลี้ยงปลา ขนาด 6 ไร่ ของนางยม หัตถิ ซึ่งนำไปสู่เศรษฐกิจพอเพียง และความร่วมมือแก้ไขปัญหาคความยากจน พัฒนาสังคม และสุขภาวะชุมชน และ 4) มีศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบที่เป็นนวัตกรรมเพื่อพึ่งพาตนเองและการแก้ไขปัญหาคความยากจนเชิงบูรณาการ ขนาด 2 ไร่ไม่ยากไม่จน ของนายหนา สุกพันธ์ ที่สามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

4. ตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จากการประเมินผลการปฏิบัติตามแบบประเมินรายการที่ผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การปฏิบัติตามตัวชี้วัดหลัก และระดับที่ส่งผลให้เกิดความสามารที่ได้จากโครงการ ดังนี้

4.1 การปฏิบัติตามตัวชี้วัดหลัก 1) ด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 98 และเมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักสามารถปฏิบัติเป็นรายข้อเรียงตามร้อยละ (1) ครัวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้คิดเป็นร้อยละ 97 (2) เงินทุนคิดเป็นร้อยละ 92 (3) ส่งเสริมอาชีพที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนคิดเป็นร้อยละ 89 (4) การตลาดคิดเป็นร้อยละ 86 (5) การส่งเสริมอาชีพให้เติบโตและยั่งยืนคิดเป็นร้อยละ 85 ตามลำดับ 2) ด้านการจัดการทรัพยากรโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 94 และเมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักสามารถปฏิบัติเป็นรายข้อเรียงตามร้อยละ (1) ผู้นำมีคุณภาพคิดเป็นร้อยละ 96 (2) การระดมทุนคิดเป็นร้อยละ 87 (3) ทรัพยากรทางธรรมชาติพัฒนาคุณภาพดินคิดเป็นร้อยละ 85. 3) ด้านสุขภาพอนามัย

ในชุมชนโดยรวมมีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 89 และเมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักเป็นรายข้อเรียงตามร้อยละ (1) มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสุขภาพของประชาชนคิดเป็นร้อยละ 87 (2) มีอาหารที่เพียงพอคิดเป็นร้อยละ 90 (3) ความสะอาดน่าอยู่ของชุมชนปลอดภัยแข็งแรงคิดเป็นร้อยละ 86 (4) ด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณีโดยรวมมีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 97 และเมื่อพิจารณาตัวชี้วัดหลักเป็นรายข้อเรียงตามร้อยละ (1) ศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 95 (2) วิถีชีวิตที่อบอุ่นคิดเป็นร้อยละ 92 (3) วัฒนธรรมประเพณีที่งดงาม คิดเป็นร้อยละ 87 (5) ด้านความรู้ การเรียนรู้ชุมชนโดยรวมสามารถปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 96 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักเป็นรายข้อเรียงตามร้อยละ (1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 89 (2) การเรียนรู้ของชุมชนคิดเป็นร้อยละ 87 (6) การบริหารชุมชนโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 92 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อการบริหารชุมชน/แผนชุมชนคิดเป็นร้อยละ 90 (7) ด้านกลุ่มองค์กรชุมชนโดยรวมสามารถปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 94 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อกลุ่ม องค์กรชุมชน/กลุ่มอาชีพสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 91 (8) ด้านความรู้ความสามารถของผู้นำโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 93 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อความสามารถปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 96 (9) ด้านความรู้เด่นในชุมชนโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 87 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อความรู้เด่นสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 92 (10) ด้านนวัตกรรมโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 89 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อผลผลิตเทคโนโลยีสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 86 และ (11) ด้านเครือข่ายโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 92 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อความร่วมมือสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 96

4.2 ระดับที่ส่งผลให้เกิดความสามารถที่ได้รับจากโครงการ 1) ด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก (2)) ด้านการจัดการทรัพยากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก (3) ด้านสุขภาพอนามัยในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (4) ด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5) ด้านความรู้การเรียนรู้ชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (6) การบริหารชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (7) ด้านกลุ่มองค์กรชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (8) ด้านความรู้ความสามารถของผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก (9) ด้านความรู้เด่นในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (10) ด้านนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ (11) ด้านเครือข่ายโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : หมู่บ้านนวัตกรรม การพึ่งพาตนเอง เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

Development in the past 40 years, the competency in management was lost. Villagers couldn't be able to manage their lives. So, they let the other people manage their lives. How could they get their confidence back by bringing their families, communities, community health ? The objectives of this research were: 1) to study the process of implementation by community organization network for being self-reliant based on Sufficiency Economy Philosophy, 2) to develop for increasing level the process of implementation by community organization group for being self-reliant based on Sufficiency Economy Philosophy, and 3) to decipher the lesson in implementation of innovation community organization group for Sufficiency Economy Philosophy network for being self-reliant based on Sufficiency Economy Philosophy. The research team were 32 community leaders, 3 teachers in service area, 3 officers of Sub-district Administrative Organization, and 1 field study officer person. For research design, was Research and Development by applying the Participatory Action Research. The instruments using in this study were: 1) the Handbook for Implementation of Innovation Village for being Self-Reliant based on Sufficiency Economy Philosophy, 2) the indicator of success, and 3) the Questionnaire. The statistic using in this study included the Frequency, Percentage, and Standard Deviation.

The research findings were as follows:

1. For the study of community context, the revenue-expenditure account, the map of community health, were used for reviewing the vision, strategy, and activity in implementation of model scheme of Banwangjan Moo 4, Banwangmai Moo 13, and Banwangneu Moo 16, in order to keep pace with the changed situation, be able to implement based on steps until being successful, develop the learning persons as well as learning team, hold a conference at least once a month, create mechanism of working to move in community level.

2. Development the improvement in body of knowledge of the research team, was performed including the field trip study at learning center in Sufficiency Economy Philosophy, determined for 3 times, and stage for sharing between the pilot family and learning center of Sufficiency Economy Philosophy for solving problem of poverty which

was the same as specified plan. As a result, after development, the research participants obtained knowledge, comprehension, and skill in practice regarding to the production in organic fertilizer, growing the Meliantha sauvis, the branch sticking. There were 3 levels of competency: 1) the group developed as 3 village scholars, classified in Grade A, 2) the group of 13 leader teachers of Sufficiency Economy Philosophy, classified in Grade B+ , and the group of 16 leaders who were interested in, classified in Grade B which was learning by real practicing.

3. There was an innovation in pilot family level volunteering to participate in solving problem of poverty to be successful, including 32 families in 3 years, pilot learning center of Sufficiency Economy Philosophy, and solving the poverty problem, social development, and community health, for 4 centers: 1) Mixed Agricultural Center for 17 rais belonged to Mr. Wittaya Wnagnongseau, 2) the center of Jasmine Rice Seed, and crop developing for 7 rais belonged to Mr. Sa-nga Wangsong, 3) mixed agricultural center and fish raising for 6 rais belonged to Mrs. Yom Hattee which led to Sufficiency Economy Philosophy, and collaboration in solving the poverty problem, social development, and community health and 4) There was a pilot learning center as an integrated innovation for being self-reliant as well as solving the poverty problem for 2 rais, not to be difficult or poor, belonged to Mr. Na Soodpan being able to transfer village technology very well.

4. The indicator of success in implementing for innovation village for being self-reliant based on Sufficiency Economy Philosophy, according to evaluation of the practice based on the Checklist collaboratively developed with the research participants, classifying into 2 parts as the practice according to indicator, and level affecting competency obtaining from the project as follows:

4.1 The practice according to major indicator: 1) in Sufficiency Economy Philosophy, in Overall, could practice for 98%. Considering major indicator, could be practice in each item according to percentage: (1) the household could be self-reliant for 97%, (2) the capital for 92%, (3) the support for occupation serving to the community need, for 89%, (4) the marketing for 86%, (5) the support for occupation to be grown and sustainable for 85% respectively, 2) the resource management, in overall, the practice could be performed for 94%. Considering major indicator, could be practiced in each item ranking by percentage as: (1) the quality leader for 96%, (2) the collection of capital for 87%, (3) the natural resource developing soil, for 85%, (3) the health and hygiene in community, in overall, the practice was 89%. Considering

major indicator ranking by percentage as: (1) the infrastructure for people's health, for 87%, (2) the sufficient food, for 90%, (3) the cleanliness and lively place of community freeing from harmful diseases, for 86%, 4) the aspect of religion, culture, and tradition, in overall, the practice was 97%. Considering major indicator ranking by percentage as: (1) the religious was the focus of mind, for 95%, (2) the learning of community, for 87%, 6) the management of community with competency, in overall, the practice was 92%. Considering major indicator in the item of community management/community plan, for 90%, 7) the aspect of community organization group, in overall, the practice was 94%. Considering major indicator in the item of group, community organization/occupational group, the practice was 91%. 8) the aspect of leaders' knowledge and competency, in overall, the practice was 93%. Considering major indicator in the item, the practice was 96%, 9) the aspect of prominent knowledge in community, the practice was 87%. Considering major indicator in the item of prominent knowledge, the practice was 92%, 10) the aspect of innovation, in overall, the practice was 89%. Considering major indicator in the item of technology product, the practice was 86%, and 11) the aspect of network, in overall, the practice was 92%. Considering major indicator in the item of collaboration, the practice was 96%.

1.1. The level affecting competency obtaining from the project: 1) the Sufficiency Economy Philosophy, in overall, was in "High" level, 2) the resource providing, the overall was in "High" level, 3) the health and hygiene in community, the overall was in "High" level, 4) the religion, cultural, and traditional aspect, the overall was in "High" level, 5) the community knowledge and learning aspect, the overall was in "High" level, 6) the community management aspect, the overall was in "Moderate" level, 7) the community organizational group aspect, the overall was in "High" level, 8) the leaders' knowledge and competency aspect, the overall was in "High" level, 9) the prominent knowledge in community aspect, the overall was in "High" level, 10) the innovation aspect, the overall was in "High" level, 11) the network aspect, the overall was in "High" level.

Keywords : Innovation Village, Self-Reliant, Sufficiency Economy

ภูมิหลัง

ปัจจุบันชุมชนชนบทไทยอยู่ในสภาวะที่ได้รับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ สถานการณ์ในระดับหมู่บ้าน ชาวบ้านมีการบริโภคแบบทุนนิยมครอบงำ ทำให้เกิดลักษณะแบบชนบทกึ่งเมือง เกษตรกรทำไร่ นา เฉพาะในฤดูเพาะปลูก นอกฤดูกาลมักออกไปรับจ้าง ใช้แรงงานนอกชุมชน ทำให้ในชุมชนมีแต่ผู้สูงอายุ และเด็กอาศัยในชุมชนเป็นหลัก ครอบครัวไม่ได้อยู่พร้อมหน้าพ่อแม่ลูก ในขณะที่ความเจริญด้านวัตถุ โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี ได้มีการกระจายไปทุกพื้นที่ความสัมพันธ์ของครอบครัวค่อย ๆ คลายลง เพราะปัญหาสารพันในการทำมาหากิน หนี้สินและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป กล่าวได้ว่าการพัฒนาในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา คือ สูญเสียความสามารถในการจัดการ ชาวบ้านจัดการชีวิตตนเองไม่ได้ ปลอมโยให้คนอื่นมาจัดการให้ ทำอย่างไรพวกเขาจะมีความเชื่อมั่นกลับคืนมา เอาครอบครัว ชุมชน สภาวะชุมชนกลับคืนมา (เสรี พงศ์พิศ และคณะ 2545 : 11-12)

ชุมชนวังจันทน์ ตำบลนาข่า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดมหาสารคาม เป็นชุมชนพื้นที่วิจัยของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เข้าไปส่งกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2545 ผลการดำเนินงานในช่วงนั้นส่งผลให้ชุมชนเป้าหมายเกิดความตระหนักและตื่นตัวในการพัฒนาชุมชนภายใต้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จนนำไปสู่การรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองชุมชนวัง

จันทน์ กลุ่มโรงสีชุมชนวังจันทน์ และกลุ่มร้านค้าชุมชนวังจันทน์ เกิดแผนแม่บทชุมชน ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาชุมชนได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นห้องเรียนจากสภาพจริงและแหล่งเรียนรู้สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ได้เข้าไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาวิจัยในประเด็นสาธารณะอื่นๆ

แต่ภายหลังคณะศึกษาศาสตร์ ได้ถอนตัวออกมาส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มองค์กรในชุมชนขาดความต่อเนื่อง ทั้งนี้สืบเนื่องจากชุมชนยังมีความต้องการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะในประเด็นการเป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมประชุมสรุปบทเรียนการดำเนินงาน และการหนุนเสริมให้คำปรึกษาแนะนำ ด้านวิชาการ จัดกิจกรรมเสริมต่อกระบวนการการเรียนรู้โดยการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน โดยมีความมุ่งหวังพัฒนาให้เกิดครอบครัวต้นแบบ เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน ในอันที่จะนำไปสู่การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ พึ่งพาตนเอง ช่วยซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงสนใจในการพัฒนาหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หากค้นพบวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม ซึ่งน่าจะช่วยเติมเต็มและเอื้ออำนวยให้ชุมชนและกลุ่มองค์กรชุมชน สามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง

ความมุ่งหมายการวิจัย

1) เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการพึ่ง

ตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

2) เพื่อพัฒนาระดับกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรชุมชนหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3) เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ เป็นพื้นที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบล และหมู่บ้านนำร่องสนใจอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการและเคยเป็นหมู่บ้านที่เคยร่วมโครงการมาก่อน ได้แก่ บ้านวังจาน หมู่ 4 บ้านวังใหม่ หมู่ 13 และบ้านวังเหนือ หมู่ 16

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ครอบคลุมต้นแบบในการพึ่งพาตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ใน 3 ปี และพัฒนาเป็นครูผู้นำแกนในระดับชุมชน จำนวน 32 คน

3. ขอบเขตของการดำเนินงานเป็นวิจัยและพัฒนา ใช้การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

4. กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การฝึกอบรมแบบเข้ม การศึกษาดูงาน และการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงตามตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานทั้งครอบครัว กลุ่ม หรือองค์กรชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

ตุลาคม 2553 - 30 กันยายน 2554

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่างๆ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรม เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมต่างๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน ฯลฯ ตลอดเวลาที่ประยุกต์ใช้ปรัชญา (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา 2551 : เว็บไซต์วิกิพีเดีย "คำปรราก" ใน คำพ่อสอน ประมวลพระบรม

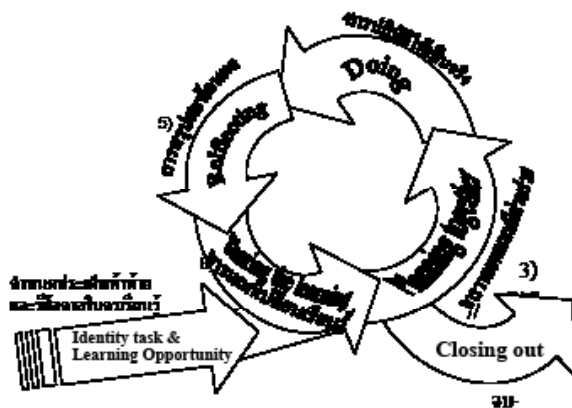
ราชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง กรุงเทพฯ มูลนิธิพระคาบส)

2. การพึ่งตนเอง ถือเป็นการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นด้วยการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้มีความแข็งแกร่งพอที่จะดำรงชีวิตได้ต่อไปและขั้นต่อไปก็คือ พัฒนาให้ประชาชนอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อม พึ่งตนเองได้ในที่สุด มีการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติทั้งในระดับครอบครัวและศูนย์การเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2550 : 24)

3. ชุมชน ถือเป็นกลุ่มคนที่มารวมตัวกันเป็นกลุ่มแกนหลักในการพัฒนาชุมชน โดยมีเป้าหมายและกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างหรือเลือกองค์ความรู้ความรู้นี้ใหม่มาใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทและสภาพท้องถิ่นของบ้านวังจวน หมู่ 4 บ้านวังใหม่ หมู่ 13 และบ้านวังเหนือหมู่ 16

4. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดพันธกิจวิทยารวมสุข (2540 : 42-43) มีแนวคิดเกี่ยวกับ การ

วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 9 ขั้นตอน 1) เตรียมชุมชน 2) อบรมนักวิจัยร่วมจากชุมชน 3) กำหนดรูปแบบการวิจัย 4) ลงมือเก็บข้อมูล 5) ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล 6) หาหรือผลการค้นพบกับชุมชน 7) วางแผนชุมชน 8) นำแผนไปปฏิบัติ และ 9) ติดตามกำกับและประเมินผลในชุมชน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติของฉลาด จันทรสมบัติ (2551 : 192-195) ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การตั้งโจทย์ประเด็นที่ท้าทายและมีโอกาสเกิดการเรียนรู้นั้น 2) การวางแผนแบบมีส่วนร่วม 3) การปฏิบัติตามแผนให้เป็นจริง มีการปรับปรุงและพัฒนา 4) การสรุป สะท้อนผลการปฏิบัติงาน และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้รวม 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมทีม 2) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ 3) การวางแผนแบบมีส่วนร่วม 4) การปฏิบัติตามแผนและปรับปรุงพัฒนา 5) การสรุปผลดำเนินงาน และ 6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Action Learning)

(ฉลาด จันทรสมบัติ. 2551 : 224)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัยหลัก ผู้ช่วยผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัย ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยหลัก คือ ผู้วิจัย มีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดกระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการและเครื่องมือในการเรียนรู้

1.2 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย แยกเป็น

1) ผู้ร่วมผู้วิจัย ผู้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นแกนนำระดับหมู่บ้าน มาจากตัวแทนของหมู่บ้าน ๆ ละ 10 คน รวม 32 คน

2) นักวิชาการ ในพื้นที่เป็นตัวแทนครูโรงเรียนนาข่าวิทยาคมเพื่อติดตามผลการดำเนินงานและจัดบันทึกผลการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละ ครั้งหมู่บ้าน ๆ ละ 1 คน จำนวน 3 คน

3) นักพัฒนาในพื้นที่เป็นตัวแทนบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลนาข่า ในหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 คน รวม คือเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

4) ผู้ช่วยผู้วิจัยในพื้นที่เป็นผู้ช่วยผู้วิจัยในการปฏิบัติงานภาคสนาม ประสานงานระดับพื้นที่ จำนวน 1 คน

2. การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยใช้กรอบแนวคิดเบื้องต้น คือ 1) สุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุขของประเวศ วะสี (ประเวศ วะสี.

2551 : 9) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2550 : 1-32) 2) การประยุกต์ใช้วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของฉลาด จันทรสัมบัติ (ฉลาด จันทรสัมบัติ. 2550 : 221) ซึ่งในการวิจัยและพัฒนาคครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจำนวน 6 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมทีม การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ การวางแผนแบบมีส่วนร่วม การปฏิบัติตามแผน และปรับปรุงพัฒนา การสรุปผลการดำเนินการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

วิธีการดำเนินการ

1. เวทีกำหนดยุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์พัฒนาชุมชนและกลุ่มองค์กรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

2. ประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการและพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนและดำเนินงานตามแผนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3. การฝึกอบรมการพึ่งตนเอง ณ ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของนายจันทร์ที ประทุมภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาดูงานและฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ณ ของศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน 3 ครั้ง ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสานของ นายทองเหมาะ แจ่มแจ้ง จังหวัดสุพรรณบุรี และฝึกอบรมเกษตรกรทฤษฎีใหม่การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของนายแสวง มะโนลัย อำเภอกะหรัง จังหวัดร้อยเอ็ด

4. ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการในระดับครอบครัว และกลุ่ม องค์กรชุมชน และมีเวทีสรุป

บทเรียนและสะท้อนผลระหว่างดำเนินการ

5. พัฒนาศักยภาพและยกระดับองค์ความรู้ตามประเด็นที่กลุ่มองค์กรสนใจ (แลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนต้นแบบ)

6. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติตามแผนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กระตุ้นส่งเสริม แนะนำ

7. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และข้ามตำบล (ถอดองค์ความรู้)

8. สรุปบทเรียนผลการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาบริบทชุมชน บัญชีรายรับรายจ่าย และทบทวนแผนแม่บทชุมชนบ้านวังจันทน์ โดยใช้เวทีรับรองแผนแม่บทชุมชน พบประเด็นที่กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา คือ 1) ปัญหาการเป็นหนี้ 2) ปัญหาการว่างงาน 3) ปัญหาผลผลิตตกต่ำ 4) ปัญหาการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนจากกลุ่มหนึ่งไปสู่กลุ่มหนึ่ง 5) ปัญหาความยากจน

2. กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์หมู่บ้านของชุมชนวังจันทน์ วังใหม่ และวังเหนือ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดย

ใช้เทคนิคการบริหารคุณภาพแบบครบวงจร (TQM) ปรากฏผลดังนี้

2.1 วิสัยทัศน์ชุมชนวังจันทน์ จากเดิม "ชุมชนแห่งการเรียนรู้ อยู่ดีมีสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพเกษตรกรปลอดสารพิษ แห่งไกลอบายมุข" ได้ปรับปรุงใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ เป็น "ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพ รุ่งเรืองอยู่ดีมีสุข"

2.2. ยุทธศาสตร์ มี 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

2.1.1 สังคมแห่งการเรียนรู้และศูนย์กลางวัฒนธรรม คือ 1) ประเพณีบุญข้าวเจ้า 2)

โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3) หลักสูตรท้องถิ่นทอผ้าจิตลายอัครลักษณ์ (ดอกจาน) 4) โครงการงานทอผ้าจิตลายอัครลักษณ์ (ดอกจาน)

2.1.2 แหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าการเกษตรปลอดสารพิษ คือ 1) โรงสีชุมชน 2) เกษตรผสมผสาน 3) ปู่ยอินทรีย์ 4) ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมะลิ

2.1.3 ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แข่งขันได้ คือ 1) การเลี้ยงโคนม 2) การเลี้ยงโคขุน 3) ทอผ้าพื้นเมืองและแปรรูปผ้า 4) การทอผ้าจิตลายอัครลักษณ์ (ดอกจาน)

2.1.4 การสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ 1) ครอบครัวต้นแบบ และศูนย์การเรียนรู้แก้ปัญหาความยากจนในการ การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ 2) บูรณาการกองทุนสวัสดิการ 3) ใช้พื้นที่ 2 ไร่แก่งเชิงบูรณาการ 3) ครูผู้นำแก้ไขปัญหาความยากจน 4) การสร้างและ

พัฒนาเครือข่ายครูผู้นำ หรือปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อพัฒนาสังคม และสุขภาพะอยู่ดีมีสุข

3. ผลการพัฒนายกระดับศักยภาพของ ทีมผู้ร่วมวิจัยที่เป็นนักวิจัยชาวบ้าน การฝึกอบรม การพึ่งตนเอง ณ ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของ นายจันทร์ที ประทุมภา อำเภอชุมพวง จังหวัด นครราชสีมา จำนวน 32 คน การศึกษาดูงาน และฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ณ ศูนย์ เรียนรู้เกษตรผสมผสานของ นายทองเหมาะ แจ่มแจ้ง จังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 15 คน และ ฝึกอบรมเกษตรทฤษฎีใหม่การปลูกพืช เลี้ยง สัตว์ และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของนายแสวง มะโนลัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 32 คน ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานใน ระดับครัวเรือนและศูนย์การเรียนรู้ ผลการ ดำเนินงานตามตัวชี้วัดความสำเร็จการพัฒนา รูปแบบสุขภาพะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุขโดย ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 ลักษณะ คือ ตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมที่เน้นการ พึ่งพาตนเองโดยดูจากชิ้นงานและการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน และผลจากการ ประเมินจากแบบสอบถาม ดังนี้

3.1 มีการขับเคลื่อนกิจกรรม อย่างต่อเนื่องเกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม ที่เป็นจริง คือ 1) นำตัวชี้วัดความสำเร็จแผน ดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้หมู่บ้านเพื่อ การพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในการกำหนดเป้าหมายร่วมในการพัฒนางาน 2) การปฏิบัติตามกิจกรรมที่เป็นจุดเน้นของ การวิจัย คือ การลดรายจ่ายของครัวเรือน คือ

การปลูกผักปลอดสารพิษในครัวเรือนต้นแบบ หมู่บ้านละ 10 หลังคาเรือนหลังฤดูเก็บเกี่ยว ข้าวสามารถปลูกผักสวนครัว ที่จำเป็น คือ ต้น หอม ต้นกระเทียม ผักกวางตุ้ง ผักบุ้ง และผัก อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 100 ถือเป็นการเรียนรู้ ระดับบุคคล และทีมครอบครัว 3) การปฏิบัติ ตามกิจกรรมที่ตำบลได้ร่วมกำหนดเป้าหมาย คือ การปลูกพืช ผักปลอดสารพิษ มีกิจกรรม หลักเกิดขึ้นในระดับตำบล คือ เครือข่ายการ เรียนรู้ผักสวนครัวรั้วกินได้ เครือข่ายการเรียนรู้ สมุนไพร เครือข่ายการเรียนรู้การปลูกข้าวนา เมล็ดทำพันธุ์ข้าว เครือข่ายการเรียนรู้เกษตร ผสมผสาน เครือข่ายการเรียนรู้ทอผ้า และ เครือข่ายการเรียนรู้ปุยชีวภาพ

4. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ถือ เป็น การบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานกิจกรรม ตามยุทธศาสตร์การสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็น อันดับแรก สอดคล้องกับประเด็นที่ชุมชนวัง จาน วังใหม่ และวังเหนือ และคณะศึกษา ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีแผน ปฏิบัติการระยะที่ 1 และสามารถเรียนรู้จาก การปฏิบัติและปรากฏผลที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

4.1 ครอบครัวต้นแบบที่อาสา สมัคเข้าร่วมกิจกรรมแก้ไขปัญหาคือความยากจน ให้สำเร็จมีจำนวน 32 ครอบครัว (ภายใน 3 ปี) บรรลุเป้าหมาย ร้อยละ 80 และมีต้นแบบศูนย์ การเรียนรู้แก้ไขความยากจน จำนวน 4 ศูนย์ 1) ศูนย์เกษตรแบบผสมผสานขนาด 17 ไร่ ของ นายวิทยา วังหนองเสียว 2) ศูนย์ผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าวหอมมะลิ และขยายพันธุ์พืช ขนาด 7 ไร่ ของนายสง่า วังสอง บรรลุร้อยละ 90 3)

ศูนย์เกษตรผสมผสานและเลี้ยงปลา ขนาด 6 ไร่ ของนางยม หัตถิ บรรลือร้อยละ 80.4) ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบการแก้ไขปัญหาคาความยากจนเชิงบูรณาการ ขนาด 2 ไร่ไม่ยากไม่จน ของนายหนา สุกพันธ์ บรรลือร้อยละ 100 ในการเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแก่น

4.2 การสร้างและพัฒนาเครือข่ายครูผู้นำ เพื่อพัฒนาเป็นปราชญ์ชาวบ้านเพื่อพัฒนาแก้ไขความยากจน พัฒนาสังคม และสุขภาพอยู่ดีมีสุข ปัจจุบันมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นรายครอบครัว และเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และองค์กรวิสาหกิจชุมชนด้านการทอดผ้าพื้นเมือง และโรงสีชุมชนมีสมาชิกรวม 45 คน คิดเป็นร้อยละ 100

5. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนผลการดำเนินงานในวันที่ 15 กรกฎาคม 2554 ณ วัดบ้านวังจานและมีการศึกษาดูงานจากหมู่บ้านต่าง ๆ ใน 16 หมู่ของตำบลนาป่า อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 60 คน สรุปได้ดังนี้

5.1 มีผู้นำที่เป็นทางการ คือผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน รวม 10 คน คณะครูที่รับผิดชอบในเขตบริการของโรงเรียนอาชีวศึกษา รวม 3 คน ผู้นำองค์กรกลุ่มอาชีพทอดผ้า โรงสีชุมชน โรงงานปุ๋ยอินทรีย์ ครอบครัวต้นแบบแก้ไขปัญหาคาความยากจน 32 ครอบครัว และเครือข่ายครูผู้นำปราชญ์ชาวบ้านเพื่อพัฒนาสังคม และสุขภาพชุมชน จำนวน 16 คน ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประสบการณ์ที่ตนเองได้ปฏิบัติในเวทีพบปะทีมงานจากคณะศึกษาศาสตร์ เดือนละ 1 ครั้ง ส่งผลให้มีการดำเนิน

งานที่ต่อเนื่องโดยมีนักวิจัยสนาม และผู้วิจัยหลักเป็นผู้เชื่อมโยงและจัดกระบวนการเรียนรู้

5.2 ชุมชน และองค์กร มีการบริหารจัดการครอบครัว กลุ่ม องค์กรชุมชนที่เป็นไปตามบริบท สภาพแวดล้อมและความต้องการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสติปัญญาเป็นการจัดการเรียนรู้โดยการประชุมเวทีของโครงการ การศึกษาดูงาน การเรียนรู้จากปฏิบัติ มีความรักและเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของคนรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง เช่น สวัสดิการชุมชน โรงสีชุมชน ร้านค้าชุมชน และการพัฒนาตลาดสดค้าปลีกคอกจานที่สวยงาม ซึ่งชุมชนได้นำไปจัดสิทธิบัตรแล้ว

6. ตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จากการประเมินผลการปฏิบัติตามแบบประเมินรายการที่ผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การปฏิบัติตามตัวชี้วัดหลัก และระดับที่ส่งผลให้เกิดความสามารถที่ได้รับจากโครงการ ดังนี้

6.1 การปฏิบัติตามตัวชี้วัดหลัก

1) ด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 98 และเมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักสามารถปฏิบัติเป็นรายข้อเรียงตามร้อยละ (1) ครัวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้คิดเป็นร้อยละ 97 (2) เงินทุนคิดเป็นร้อยละ 92 (3) ส่งเสริมอาชีพที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนคิดเป็นร้อยละ 89 (4) การตลาดคิดเป็นร้อยละ 86 (5) การส่งเสริมอาชีพให้เติบโตและ

ยังยินดีเป็นร้อยละ 85 ตามลำดับ 2) ด้านการจัดการทรัพยากร โดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 94 และเมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักสามารถปฏิบัติเป็นรายชื่อเรียงตามร้อยละ (1) ผู้นำมีคุณภาพคิดเป็นร้อยละ 96 (2) การระดมทุนคิดเป็นร้อยละ 87 (3) ทรัพยากรทางธรรมชาติพัฒนาคุณภาพดินคิดเป็นร้อยละ 85. 3) ด้านสุขภาพอนามัยในชุมชนโดยรวมมีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 89 และเมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักเป็นรายชื่อเรียงตามร้อยละ (1) มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสุขภาพของประชาชนคิดเป็นร้อยละ 87. (2) มีอาหารที่เพียงพอคิดเป็นร้อยละ 90 (3) ความสะอาดน่าอยู่ของชุมชนปลอดภัยร้ายแรงคิดเป็นร้อยละ 86 4) ด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณีโดยรวมมีการปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 97 และเมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักเป็นรายชื่อเรียงตามร้อยละ (1) ศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 95 (2) วิถีชีวิตที่อบอุ่นคิดเป็นร้อยละ 92 (3) วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม คิดเป็นร้อยละ 87 5) ด้านความรู้การเรียนรู้ชุมชนโดยรวมสามารถปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 96 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักเป็นรายชื่อเรียงตามร้อยละ (1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 89 (2) การเรียนรู้ของชุมชนคิดเป็นร้อยละ 87 6) การบริหารชุมชนโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 92 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อการบริหารชุมชน/แผนชุมชนคิดเป็นร้อยละ 90 7) ด้านกลุ่มองค์กรชุมชนโดยรวมสามารถปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 94 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในกลุ่มองค์กรชุมชน/กลุ่มอาชีพสามารถปฏิบัติได้

คิดเป็นร้อยละ 91 8) ด้านความรู้ความสามารถของผู้นำโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 93 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อความสามารถปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 96 9) ด้านความรู้เด่นในชุมชนโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 87 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อความรู้เด่นสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 92 10) ด้านนวัตกรรมโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 89 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อผลิตเทคโนโลยีสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 86 และ 11) ด้านเครือข่ายโดยรวมสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 92 เมื่อพิจารณาตามตัวชี้วัดหลักในข้อความร่วมมือสามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 96

6.2 ระดับที่ส่งผลให้เกิดความสามารถที่ได้รับจากโครงการ 1) ด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ด้านการจัดการทรัพยากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านสุขภาพอนามัยในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4) ด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 5) ด้านความรู้การเรียนรู้ชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 6) การบริหารชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 7) ด้านกลุ่มองค์กรชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 8) ด้านความรู้ความสามารถของผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก 9) ด้านความรู้เด่นในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 10) ด้านนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 11) ด้านเครือข่ายโดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. การศึกษาบริบทชุมชน บัญชีรายรับรายจ่าย แผนที่สุขภาวะชุมชน นำไปทบทวนวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และกิจกรรมการดำเนินงานของบ้านวังจาน หมู่ 4 บ้านวังใหม่ หมู่ 13 และบ้านวังเหนือ หมู่ 16 สามารถดำเนินงานตามขั้นตอนจนบังเกิดผลสำเร็จ ทั้งนี้เพราะ ผู้นำที่เป็นกลุ่มแกนนำวิจัยชาวบ้านมีความตระหนักที่จะทำงานร่วมกันในลักษณะแบบมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเกิดเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มซึ่งเน้นเป็นผู้ตื่นตัวเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับมาร์ควอร์ธ (Marquardt. 1999 : 29) โดยเพิ่มอีกกิจกรรม คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing) ทั้งร่วมสรุป สะท้อนผล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับชุมชน ข้ามชุมชน และเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ดังนี้

1.1 เกิดบุคคลในการเรียนรู้ ทุกกลุ่มมีชุมชนนักปฏิบัติในกลุ่ม 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) คือ ผู้วิจัย ผู้ปฏิบัติงานกลุ่มกิจกรรมและครอบครัว (Practitioner) คือ ครอบครัวต้นแบบในชุมชน ผู้จดบันทึก (Note Taker) คือ ผู้ช่วยนักวิจัยและครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา และผู้ประสานงาน (Network Manager) คือ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล สอดคล้องกับ ดิลเวิร์ธ (Dilworth. 1998 : 35) ตัวเชื่อมสำคัญที่สุดสู่การเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ ผู้นำคนมาร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา ต้องการให้แก้ปัญหาคล่อง แต่

คุณค่าเบื้องต้นอยู่ที่การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กรจะส่งผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2548 : 23-48) บุคคลสำคัญในการจัดการความรู้ในองค์กร ได้แก่ คุณอำนวย เป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ในเชิงกิจกรรม ระบบและวัฒนธรรม คุณกิจ เป็นผู้ปฏิบัติงานกลุ่มถือเป็นนักจัดการความรู้หรือผู้ดำเนินกิจกรรมประมาณร้อยละ 90 ของทั้งหมด คุณลิขิต เป็นผู้จดบันทึกข้อมูลในกิจกรรมการจัดการความรู้เรื่องเล่า สรุปแก่นความรู้ บันทึกการประชุม และคุณประสาน เป็นผู้ทำหน้าที่ประสานเครือข่ายการจัดการความรู้ระหว่างกลุ่มองค์กร

1.2 เกิดทีมแห่งการเรียนรู้ จากการปฏิบัติซึ่งมีที่มาของความรู้ได้จากการตั้งคำถาม ประเด็นการทำงานที่ท้าทายทั้งงานเดี่ยว คือ กลุ่มชุมชนนักปฏิบัติของแต่ละหมู่บ้าน เป็น 3 กิจกรรมๆ ละ 5 คน รวมหมู่บ้านละ 15 คน มีสมุดจดบันทึกสนาม และบันทึกหลังการปฏิบัติ(AAR) และงานกลุ่ม มีสมุดเล่มใหญ่ ที่เกิดจากการสรุป สะท้อนผลการดำเนินเดือนละ 1 ครั้งคือ แผนที่สุขภาวะชุมชน 4 มิติ แผนปฏิบัติการกลุ่ม การดำเนินงานและปรับปรุงการปฏิบัติจริงจนสำเร็จ สะท้อนผล สรุปบทเรียนเกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสม นำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ตามประเด็นที่สนใจ เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเป็นองค์ความรู้ของกลุ่มหรือทีมที่เหมาะสมบรรลุความมุ่งหวังที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจำแนกการจัดเก็บ การนำไปใช้ การประเมินผล และ

การแลกเปลี่ยนความรู้ สอดคล้องกับหลักการ
ทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล
อดุลยเดช (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อ
ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2550 : 32) ทรงมีพระราชดำริ ความว่า รู้ รัก
สามัคคี ซึ่งบุคคลและกลุ่มคนจะต้องรู้ รู้ว่าการ
จะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัย
ทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา มี
ความรัก ที่จะต้องพิจารณาเข้าไปที่ลงมือปฏิบัติ
แก้ปัญหานั้น ๆ และความสามัคคีที่จะปฏิบัติลง
ไปนั้น ควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียว
ไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็น
หมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาลุล่วงไป
ได้ด้วยดี สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2545 :
21) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของบุคคลใดบุคคล
หนึ่งไม่เพียงพอที่จะทำให้เรื่องนั้นสำเร็จ เพราะ
คนอื่น ๆ องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องไม่ได้
เรียนรู้ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเท่านั้น
จะบังเกิดผลสำเร็จซึ่งต้องจัดการความรู้ผ่าน
การปฏิบัติเป็นชุดความรู้ของแต่ละกลุ่มองค์กร
และสอดคล้องกับ เนาวรัตน์ พลายน้อย (2546
: 2-5) ที่กล่าวว่า การจดบันทึกหลังการปฏิบัติ
(AAR) ถือเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญในการสกัดแก่น
ของความรู้ ข้อค้นพบของบุคคลหรือองค์กรที่
เหมาะสม และสอดคล้องกับ ฉลาด จันทรมบัติ
(Chantarasombat, C 2009 : 424-427) การ
เรียนรู้ควบคู่การปฏิบัติซึ่งมีที่มาของความรู้ได้จาก
ปัญหา การตั้งคำถาม การแก้ปัญหาด้วยการ
ปฏิบัติจริงจนเกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสม นำไปสู่
การจัดการความรู้ตามประเด็นที่สนใจประกอบ
ด้วย การสร้างความรู้ การจำแนก การจัดเก็บ

การนำไปใช้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการ
ประเมินผลการเรียนรู้ เกิดเครือข่ายการเรียนรู้
กับตัวบุคคล และทีมงานที่กว้างขึ้น โดยใช้
ชิ้นงานกลุ่มไปนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าใน
ลักษณะบทความวิชาการ บทเวทีประชุมวิชาการ
งานครบรอบวันศึกษาศาสตร์ ประจำปี 2552
ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กับเครือข่ายการ
เรียนรู้ครูเพื่อศิษย์จังหวัดมหาสารคาม จังหวัด
อุดธานี และจังหวัดหนองคาย ทำให้ตัวแทน
นิสิตที่ขึ้นนำเสนอมีความภาคภูมิใจ เพราะเมื่อ
เสร็จสิ้นการนำเสนอได้รับมอบเกียรติบัตรจาก
ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และได้รับบทเรียนข้อ
เสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขบทความวิชาการที่
มีมาตรฐาน ทั้งจากวิทยากร ผู้ดำเนินการนำ
เสนอผลงาน และผู้นำเสนอผลงานวิชาการ
อย่างกว้างขวาง ถือเป็นการสร้างค่านิยมที่ดี
ขององค์กร

1. การพัฒนายกระดับองค์
ความรู้ของทีมผู้ร่วมวิจัย ทั้งการศึกษาดูงาน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกำหนด
ไว้ 3 ครั้ง และเวทีพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ระหว่างครอบครัวต้นแบบกับศูนย์การเรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียงแก่น จนเป็นไปตามแผนที่วาง
ไว้ ทำให้ผู้ร่วมวิจัยหลังพัฒนาตนเองแล้วมีความ
รู้ ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติทั้งการผลิต
ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกผักหวานป่า การเสียบกิ่ง
ต้นไม้ ซึ่งสามารถจัดระดับตามความสามารถ
3 ระดับ คือ 1) กลุ่มที่พัฒนาเป็นปราชญ์ชาว
บ้าน มี 4 คน อยู่ในเกรด A 2) กลุ่มครูผู้นำ
เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 12 คน อยู่ในเกรด
B+ และกลุ่มผู้นำที่สนใจ จำนวน 16 คนอยู่ใน

เกรด B ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้ร่วมวิจัยทั้ง 32 คน มีความสนใจที่จะเรียนรู้วิธีการที่จะลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และการเพิ่มผลผลิตข้าวให้มีคุณภาพ และสามารถนำไปคัดเลือกเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้เพราะปลูกในอนาคต ถือเป็นการลดรายจ่ายและสร้างองค์ความรู้ของทีมอย่างเหมาะสม ซึ่งอาจสนใจประเด็นในการพัฒนาที่แตกต่างกันจึงทำให้มีความรู้ ความสามารถแตกต่างกัน สอดคล้องกับฉัตร จันทรมบัติ (2553 : 78-79) การประเมินผลการดำเนินงานโครงการสร้างเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน จากการดำเนินงานตามแผนในงวดงานที่ 3 ในวันที่ 6 กันยายน 2553 ณ ศูนย์ประชุมแก่งเลิงจาน ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผลการจัดเกรดระดับคุณภาพที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากจำนวนที่ปรึกษาทั้งหมด 54 คน ได้ดังนี้ ที่ปรึกษาระดับเกรด A จำนวน 20 คน ระดับเกรด B จำนวน 16 คน ระดับเกรด C จำนวน 4 คน ระดับเกรด D จำนวน 16 คน และจากผลการสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อค้นหารูปแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. องค์ความรู้จากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยที่ถือเป็นผู้นำด้านเศรษฐกิจพอเพียงแก่จนระดับเกรด A ที่สามารถยกระดับคุณภาพเป็นปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 3 คน เพื่อสืบทอดสอนงานเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแก่จน ได้แก่ 1) นายวิทยา วังหนองเสียว เชี่ยวชาญด้านเกษตรผสม

ผสานแปลงขนาดกลางพื้นที่ 23 ไร่ 2) นายหนา สุดพันธ์ เชี่ยวชาญด้านการปลูกพืชผักเชิงบูรณาการในพื้นที่ขนาดเล็กเพียง 2 ไร่ แต่สามารถบริหารเชิงวิสาหกิจชุมชนได้ 3) นายสง่า วังสอง เชี่ยวชาญด้านเพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวแปลงขนาดกลาง พื้นที่ 21 ไร่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเรียนรู้ของกลุ่มผู้นำด้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง การจัดความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและเครือข่ายได้เหมาะสม และสามารถบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแก่จนได้ มีการพัฒนาเสริมสร้างประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ และคณะ

(2547 : 15-16) กระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) มีคนที่ต้องการเรียนรู้ 2) มีความรู้ 3) เพิ่มมูลค่าทรัพยากร หากบุคคลได้พัฒนาศักยภาพอย่างจริงจังและต่อเนื่องจะนำไปสู่ การเรียนรู้ที่มีความหมาย มีการบริหารจัดการใหม่ที่เหมาะสม และมีการพัฒนาเพิ่มพูนประสบการณ์เรียนรู้ตลอดชีวิต

3. ความยั่งยืนของโครงการ ผลกระทบที่เกิดประโยชน์สร้างคุณค่าต่อสังคมหรือชุมชน หรือองค์กรมีความเข้มแข็งโครงการหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงบูรณาการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนวังจันทน์ ที่ได้ดำเนินงานมาในช่วงที่ผ่านมาถือเป็นการต่อยอด ทำให้หมู่บ้านดังกล่าวได้รับพิจารณาจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาข่า อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ให้เป็นต้นแบบของตำบลนาข่า อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้อาจ

เป็นเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลนาป่า มีความสนใจโครงการหาคำเนินงานต่อเนื่องอีกอย่างน้อย 2 ปี จะเป็นการหาคำตอบได้ว่า รูปแบบความร่วมมือการแก้ไขปัญหาคความยากจนของชุมชนในระดับครัวเรือน และหมู่บ้านที่เหมาะสม ควรเป็นอย่างไร ซึ่งได้บรรจุโครงการไว้ในแผนพัฒนาตำบล 3 ปี คือ ปีพ.ศ. 2555-2557 (แผนพัฒนาตำบลนาป่า ปีพ.ศ. 2555-2557 หน้า 61)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการพัฒนางาน

1.1 การพัฒนาหมู่บ้านนวัตกรรม

เพื่อที่พึงตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สามารถหารูปแบบครอบครัวคั่นแบบ และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแก่จนมีเพียง 3 ศูนย์ ควรแสวงหาและพัฒนาครอบครัวคั่นแบบ ตลอดจนทั้งศูนย์การเรียนรู้ที่ให้บริการแก่ประชาชนที่สนใจ จำเป็นจะต้องมีฐานความรู้ของนักวิจัยชาวบ้านที่ได้ผ่านหลักสูตรผู้นำด้านวิชาการ ผู้นำค่านโยบาย ยุทธศาสตร์ ผู้นำค่านักจน และผู้นำด้านชุมชนเข้มแข็ง จึงจะนำไปสู่การพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมาย

1.2 แหล่งเรียนรู้ที่ต้องการ

พัฒนาเป็นระดับครอบครัว และระดับชุมชน จำเป็นจะต้องมีการจัดทำแผนสุขภาวะชุมชน และบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นพร้อม ๆ เพื่อให้ภาพการทำงานในระดับชุมชนและการทำงานในระดับครอบครัว เพื่อความอยู่ดีมีสุขในระดับชุมชน

13. ควรมีการทบทวนแหล่ง

เรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาคความยากจน และมีนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาคความยากจนที่หลากหลาย แต่ยังคงการเชื่อมโยงและการจัดการความรู้ต่าง ๆ ในชุมชนให้เห็นความสำคัญ และพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ของคนในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้แก่ กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์วังเหนือ กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียนวังจาน-โนนสำราญ กลุ่มกลองยาววังจาน สถานประกอบการผลิตปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์ และกลุ่มทอดผ้าพื้นเมืองชุมชนวังจาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนา

ผู้นำด้านความร่วมมือแก้ไขความยากจน พัฒนาสังคม และสุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข โดยประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป โดยเฉพาะด้านวิชาการซึ่งผู้นำยังขาดการจดบันทึกองค์ความรู้ ที่ผ่านการปฏิบัติในลักษณะของการจัดการความรู้ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาครูผู้นำเป็นปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนวังจาน

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนา

ผู้นำด้านเศรษฐกิจพอเพียงและแก้ไขความยากจนโดยประยุกต์ใช้การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) เป็นรายบุคคล และครอบครัว จำนวน 32 ครอบครัวที่เป็นผู้นำที่ได้จากการพัฒนาของโครงการในลักษณะของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปด้วย โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ หรือวิจัยปฏิบัติการแบบ

มีส่วนร่วมในลักษณะเครือข่ายผู้นำด้านวิชาการ หรือผู้รู้จริงและสามารถพัฒนาเป็นปราชญ์ชาวบ้านในโอกาสต่อไป

นวัตกรรมเพื่อพัฒนาแก้ไขความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะชุมชนเพื่อความอยู่ดีมีสุข โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม

2.3 ควรมีการวิจัยหมู่บ้านกลุ่มเป้าหมายชุมชนวังจันทน์ทั้ง 3 หมู่ให้เกิดเป็นหมู่บ้าน

References

- Chantarasombat, Chalard. (2008). **Participatory Action Research for Community Development**. Mahasarakham Apichat Printing..
- Chantarasombat, Chalard.. (2009). **Development of a Management Action Learning Process Facilitating Student Centered Learning Education Management for Local Development Course 0501803**. The Social Sciences, Medwell Journals, 4(5) pg. 424-427.
- Chantarasombat, Chalard et. al., (2010). **Construction of Network for Service Provider in Community Industrial Business**. Division of Research and Development for Community Strength, and Knowledge Management, Faculty of Education, Mahasarakham University.
- Dilworth, Robert L., (1998). "Action Francisco: Jossey-Bass Learning in a Nutshell" **Performance Improvement quarterly**, 11(1) 4(6), pg.35.
- Israngkoon Na Ayoodhaya, Jirayu. (2008). **Vigipedia Website**. "Remark Speech," in Father's Teaching Words, Collection of King's Instruction, and Speech in Sufficiency Economy. Bangkok: Pradabod Foundation. .
- Marquardt, Michael J., (1999). Action Learning in Action. California: Davies-Black, 1999.
- Naka Sub-district Administrative Organization. (2011). **Naka Sub-district Developmental Plan 2012-2014**. Mahasarakham: Division of Work Plan, Naka Sub-district Administrative Organization.
- Office of Special Commission for Project Cooperation by the King's Initiation. (1997). **His Majesty the Kings' Working Principle**. Bangkok: Pradabod Foundation. Police Cadet Academy.

- Panich, Wijan. (2005) **Knowledge Management**. Institute for Enhancing Knowledge Management for Society (IKS).
- Pantasen, Apichai. (1997). **Synthesis of Research, Writing, and Article in Sufficiency Economy**. Bangkok: The War Veteran Organization of Thailand under the King's Patronage.
- Plainoi, Naowarat. (1997). **Learning Process Analysis in Deciphering the Lesson by After Action Review**, Collection of Document for Training 11 November 2003. <http://www.kmi.or.th/document/AAR_analysis.pdf > 10 May 1997.
- Pongpid, Seree et. al., **Learning Process for Sustainable Development**. Bangkok: Jaroenwit Printing.
- Ramsoot, Pantip. (1997). **Participatory Action Research**. Bangkok: Institute of Asian Public Health Development. Mahidon University. .
- Wasee, Prawed. (2005). **Knowledge Management. Document of Workshop for Outlining the Pilot Project of Knowledge Management**. 27 July 2002 at Kanjanaburi Province.and Happiness. Bangkok: Institute for Enhancing Knowledge Management for Society (IKS) pp.21-26.